

Ο σύγχρονος ρόλος της Εκπαίδευσης

Χαράλαμπος Μιχαηλίδης

Σύμβουλος Ακαδημαϊκής & Επαγγελματικής Σταδιοδρομίας New York College

michailidis@nyc.gr

Η σύγχρονη πραγματικότητα καθορίζεται από ένα σύνθετο πλέγμα δυνάμεων, δημιουργώντας νέες απαιτήσεις και συνθήκες για το σύγχρονο άνθρωπο. Αφενός, συνθήκες διεθνοποίησης, πολυπολιτισμικότητας και ανταλλαγής ιδεών και αφετέρου φόβο για τη νέα αυτή κοινωνική πραγματικότητα, που σαν μέγγενη συνθλίβει την ατομικότητα και την ετερότητα, αφομοιώνοντας κουλτούρες, γλώσσες, θρησκείες, ήθη και έθιμα. Στο πλαίσιο, λοιπόν, μιας τέτοιας κοινωνίας, πιο «ψηφιακής», πιο επιστημονικής, και δημοκρατικής αλλά συνάμα πρακτικά εχθρικής προς την ετερότητα (όπως μαρτυρούν τα αυξανόμενα ποσοστά ρατσισμού ακόμα και στις πολιτισμένες κοινωνίες και οι πολιτικές αφομοίωσης των μεταναστών), υπερκαταναλωτικής, και βίβανουσα ανταγωνιστικής, ο σύγχρονος άνθρωπος αποπροσανατολίζεται και θυματοποιείται στο βωμό του χρήματος, του ανταγωνισμού και του lifestyle, καλούμενος να επιβιώσει, να αγωνιστεί και να ευτυχήσει. Η κρίση της οικονομίας που βιώνουμε, δεν είναι μόνο υλικής φύσης. Είναι πρωτίστως πνευματικής. Σημαίνει και συνεπάγεται απουσία νοηματοδότησης της ζωής μας. Είναι λοιπόν καιρός να επανεξετάσουμε το ρόλο της Εκπαίδευσης και ποια είναι η σχέση της με την κοινωνία και πολιτική, προκειμένου να ξεκαθαρίσουμε τη σύγχυση των ιδεών μας και τις αλλοπρόσαλλες ενέργειες στις οποίες αυτή η σύγχυση μας οδηγεί.

Θέμα της παρουσίασης αυτής, λοιπόν, είναι η μελέτη του ρόλου της Εκπαίδευσης στη νέα αυτή παγκοσμιοποιημένη κοινωνία, διότι το φιλοσοφικό ζήτημα αναφορικά με τους σκοπούς και τα ιδεώδη της Εκπαίδευσης αποκτά σήμερα ιδιαίτερη οξύτητα. Ορόσημο για τον παγκόσμιο πολιτισμό και ειδικότερα για την Εκπαίδευση αποτελεί ο 5ος π.Χ. αιώνας της κλασικής Ελλάδας. Στην αρχαία Αθήνα καθιερώνεται ένα εκπαιδευτικό σύστημα με βασικές συνιστώσες τις γραμματικές γνώσεις, τη μουσική αγωγή και τη γύμναση του σώματος, που αποτελεί τη βάση της εκπαίδευσης μέχρι σήμερα, ενώ η εισαγωγή του παιδιού στις ηθικές αξίες ξεκινούσε από το οικείο περιβάλλον. Ο σκοπός της αγωγής ήταν η ελεύθερη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας, η αρμονική και τέλεια ανάπτυξη σώματος και πνεύματος. Σημαντικό ρόλο σ' αυτή την προσπάθεια για την καλλιέργεια των παιδιών έχουν οι δάσκαλοι, που εξειδικεύουν τον τρόπο και το περιεχόμενο της διδασκαλίας, με αποκορύφωμα την εκπαιδευτική αντίληψη των μεγάλων φιλοσόφων. Όπως αναφέρει ο Πλάτωνας: «Στην Αθήνα, οι άνθρωποι με φροντίδα και επιμέλεια διδάσκουν και νοθετούν τα παιδιά. Πρώτα πρώτα η τροφός, η μητέρα, ο παιδαγωγός και ο ίδιος ο πατέρας φροντίζουν πως θα γίνει καλό παιδί, διδάσκοντάς του το δίκαιο και το άδικο, το ωραίο και το άσχημο. Ύστερα απ' αυτά, όταν τα παιδιά φτάσουν στην κατάλληλη ηλικία, οι γονείς τα στέλνουν στα σπίτια των δασκάλων, όπου οι γραμματιστές φροντίζουν να μάθουν γραφή και ανάγνωση, οι κιθαριστές με το να διδάσκουν λύρα τα κάνουν πιο εκλεπτυσμένα και προσπαθούν να εξοικειώσουν την ψυχή τους με το ρυθμό και την αρμονία.» (Πλάτων, Πρωταγόρας 325c-326c (ελεύθερη μετάφραση)).

Η εκπαιδευτική διαδικασία, δεν πρέπει συνεπώς να είναι μόνο ζήτημα εξάσκησης του νου. Η εξάσκηση συντελεί μεν στην αποτελεσματικότητα, αλλά δεν φέρνει την πληρότητα. Ένας νους που έχει απλώς και μόνο εξασκηθεί, είναι μια συνέχιση του παρελθόντος, και ένας τέτοιος νους δεν μπορεί ποτέ να ανακαλύψει το καινούργιο. Αναμφισβήτητα, η γνώση και η εξειδίκευση είναι απολύτως αναγκαίες, αλλά το να δίνει κανείς την κυριότερη σημασία μόνο σε αυτές, τον οδηγεί σε αδιέξοδο. Το έργο της Εκπαίδευσης είναι να δημιουργεί ανθρώπινα όντα που να είναι ακέραια, και επομένως νοήμονα. Η απλή απόκτηση διπλωμάτων, αυξάνει τη μηχανιστική ικανότητα, αλλά δεν εξασφαλίζει τη Νοημοσύνη. Νοημοσύνη δεν είναι μόνο οι πληροφορίες και δεν αποκτάται από τα βιβλία. Ένας που δεν έχει σπουδάσει μπορεί να έχει περισσότερη Νοημοσύνη από τον πολυμαθή. Τις εξετάσεις και τους βαθμούς τα έχουμε κάνει κριτήριο της Νοημοσύνης, και έχουμε αναπτύξει ένα «πονηρό» νου, που αποφεύγει τα ζωτικά ανθρώπινα και κοινωνικά ζητήματα. Νοημοσύνη, είναι η ικανότητα να αντιλαμβανόμαστε το «ουσιώδες», και η Εκπαίδευση, πρέπει να αποσκοπεί στο «ξύπνημα» αυτής της ικανότητας στον εαυτό μας και στους άλλους.